

ЗВІТ

ПРО РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ПІДПРИЄМЦІВ БЕРИСЛАВА

Опитування проводилося
Комітетом з розробки стратегічного плану
економічного розвитку міста Берислава

За допомогою

Проекту економічного розвитку міст

За підтримкою

червень 2007 р.

ВИВЧЕННЯ ДУМКИ ПІДПРИЄМЦІВ

I. Вступ

У травні – червні 2007 року було проведено опитування роботодавців Берислава. Воно є частиною процесу стратегічного планування економічного розвитку із залученням громади - проект, що повинен визначити економічне майбутнє міста. Метою опитування було одержання корисної й достовірної інформації для членів Комітету з розробки стратегічного плану (КСП) щодо думки тих, хто здійснює інвестиції й створює робочі місця в Бериславі. Серед питань анкети були історія й статус підприємства, характер бізнесу, кількість робочої сили і якість персоналу, інформація про розміщення підприємства, якості послуг, які надаються органами влади й відносини з ними, а також загальна думка про місто, як про середовище для ведення бізнесу.

II. МЕТОДОЛОГІЯ

Було заповнено 24 анкети. Серед компаній, що прийняли участь в опитуванні були - одне підприємство з кількістю працівників понад 400, одне підприємство з кількістю працівників 100, одне підприємство з кількістю працівників 50 чоловік, а також 21 МП із кількістю працівників до 25 чоловік. У цьому звіті наведені узагальнені відповіді всіх респондентів. Всі 24 опитування були проведені членами КСП.

Для одержання по можливості повних і відвертих відповідей, респондентів запевнили, що цей звіт не буде містити посилань на конкретні підприємства, а інформація в анкетах буде конфіденційною.

Хоча опитування 24 підприємств не може абсолютно точно відобразити думку всього бізнес співтовариства Берислава, ці підприємства забезпечують роботою значну частину місцевого економічно активного населення, тому дані цього опитування можна розглядати тільки як експертну оцінку, як відправну крапку для подальшого вивчення та аналізу ситуації у місті.

III. ОСНОВНІ ВИСНОВКИ

1. Місцева економіка переживає нелегкий період - рівень зайнятості, середня заробітна плата й орієнтованість на експорт досить низькі, проте, існують плани збільшення обсягів виробництва і реалізації продукції та послуг і здійснення нових інвестицій. Місцеві підприємці незадоволені загальною економічною ситуацією в країні, чинним законодавством, цінами на енергію й матеріали. Їхню діяльність обмежують висока внутрішня конкуренція, брак кваліфікованих працівників і застаріле обладнання.
2. Загальна кількість працівників на всіх підприємствах-респондентах становить близько 769, а протягом 2007-2012 років планується створити ще майже 200 робочих місць, причому 140 з них за рахунок малого бізнесу.
3. Місцева економіка представлена, в основному, дрібними підприємствами і не орієнтована на експорт. Притому, що загальна частка експорту за результатами опитування становить 80%, які забезпечуються 1 з 24 опитаних підприємств. Два підприємства з 24 реалізують свою продукцію й послуги за межі області, інші здійснюють збут на території Бориславського району і Херсонської області.
4. Компанії відзначили 21% своїх працівників як таких, що працюють «відмінно», і 44% - «добре», що відображає загальний середній рівень задоволення якісним рівнем працівників. У той же час частка працівників, віднесених до поганих 13%, виглядає досить значною. Кожне друге підприємство скаржиться на брак кваліфікованих працівників, головним чином робітничих професій. Все це разом свідчить про серйозний дефіцит робочої сили в даному регіоні. Не мають проблем в цьому лише сільгосппідприємства.

Берислав – вивчення думки підприємців

5. Середня заробітна плата, по даним підприємств, в 2007 році виросла на 46 грн. У порівнянні з 2006 роком і становить 706 грн. Це дуже низький рівень оплати праці у порівнянні з іншими містами.
6. Тільки 11 з 24 фірм планують модернізацію або вдосконалення своїх нинішніх потужностей з метою розширення своєї діяльності в Бериславі, як шляхом розвитку існуючих потужностей, так і через нове будівництво в 2007-2012 рр. Загальна сума планових інвестицій (1,3 млн. грн.) є досить незначною, причому інвестиції від 100 до 400 тис. грн. мають намір інвестувати 5 з 11 підприємств, і в першу чергу, це пов'язано з інвестуванням у розвиток торговельних підприємств. Шістнадцять підприємств з 23 не мають наміру розширювати свою діяльність поза межами Берислава, 5 розглядають можливість розширення за межами міста, а 2 планують перенести всю свою діяльність з Берислава до іншого місця переважно в пошуках кращих умов для розвитку власного бізнесу.
7. В цілому, якість послуг, які надаються органами місцевого самоврядування, не була оцінена високо (у середньому - 3,24 по 4-бальній шкалі, де 1 є найвищою, а 4 - найбільш низькою оцінкою). Житлове будівництво (3,83), утримування доріг (3,79), комунальна інфраструктура (3,29), збирання і вивезення сміття (3,25) найчастіше відзначалися як послуги, які необхідно терміново поліпшувати.
8. Три з 24 компаній оцінили рівень місцевої влади як «відмінний», а 13 респондентів вважають його «гарним». 4 оцінки - «задовільно» і 2 - «погано». Найбільша кількість позитивних оцінок одержав фонд зайнятості. На другому місці по кількості позитивних оцінок стоїть міський голова. Досить велика кількість підприємств задоволені контактами з контролюючими органами (органом реєстрації бізнесу, санепідстанцією, податковим органом і пожежною охороною). Найменша кількість позитивних оцінок і найбільша кількість балів по варіанту «не було контактів» одержали міліція і структурні підрозділи виконкому.
9. Думки про діловий клімат у Бериславі були досить позитивними. Одна компанія оцінила місто як «відмінне» місце для ведення бізнесу, 9 - «добре», і 11 - «задовільне». У той же час, 2 компаній поставили «погану» оцінку. Серед найбільш важливих позитивів місцевого ділового середовища відзначалися: позитивна динаміка розвитку за останній рік, можливості для розвитку бізнесу, позитивне відношення міського голови до підприємців, сприяння з боку влади в розвитку нових форм бізнесу, позитивні умови для підприємців, які хочуть стати власниками землі, сільськогосподарський район, досить робочої сили. До негативів віднесена: недостатня кількість підприємств з виробництва продукції й надання послуг, нестабільність підприємств, відсутність підприємств великого бізнесу, низький рівень розвитку промисловості, малочисельність населення й низький рівень його платоспроможності.
10. Компанії поділяють думку, що місцева економіка повинна змінитися на краще завдяки більш тісному співробітництву влади й бізнесу, внутрішнім поліпшенням (комунальна інфраструктура, будівництво житла), розвитку сільського господарства й зовнішнім ресурсам (залучення прямих іноземних інвестицій).

IV. РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ

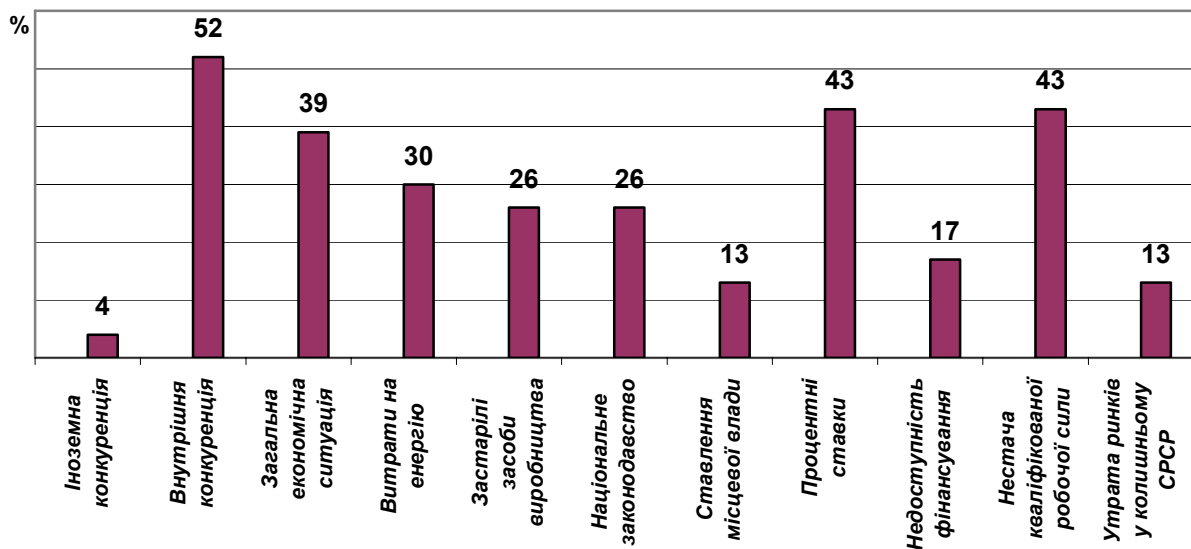
1. Статус підприємств

З 23 респондентів 22 підприємства були засновані після 1990 року. Найбільша частка новостворених компаній - це малі підприємства в сфері торгівлі, харчової промисловості, транспорту. Два великих підприємства, засновані до 1990 року представляють сферу машинобудування і харчову промисловість. Всі опитані компанії (100%) перебувають у власності українських юридичних (64 %) і фізичних (36 %) осіб.

2. Загальний стан бізнесу

Економіка Берислава слабо диверсифікована, оскільки, орієнтуючись на підприємства, в яких проводилось опитування, включає 14 торговельних підприємств (з 23 підприємств). Інші представляють: 4 - виробництво, 3 - сферу послуг, 2 - сільське господарство.

Перешкоди для подальшого розвитку

Діаграма 1. Перешкоди для подальшого розвитку

Респонденти назвали фактори найбільш негативного впливу на поточний і майбутній розвиток своєї продукції або послуг (діаграма 1). По пріоритетності *внутрішня конкуренція* відзначалася як найважливіший фактор для 52% підприємств, на *високі процентні ставки по кредитах і недолік кваліфікованих кадрів* скаржаться 44% опитаних. Далі йдуть такі перешкоди як загальна економічна ситуація (39%). Близько 30% підприємств заважають високі витрати на електроенергію, застарілі засоби виробництва й національне законодавство. Значно менше респондентів хвилюють питання доступності фінансування (17% підприємств), відношення місцевої влади й втрата колишніх ринків СРСР - 14%. Іноземна конкуренція турбує тільки одне місцеве підприємство. Не турбують зовсім такі проблеми, як витрати на матеріали й комплектуючі, вартість робочої сили й обмеження пов'язані з захистом навколишнього середовища.

Із вступом України в ЄС зв'язані переважно позитивні очікування, хоча респонденти передбачають і негативні наслідки. На кращий правовий захист розраховують 74% опитаних, на стабільний діловий клімат 65%. Тридцять п'ять відсотків сподіваються на більш високий рівень захисту економічної конкуренції, а 26% на доступ до великого ринку без митниць. На

Берислав – вивчення думки підприємців

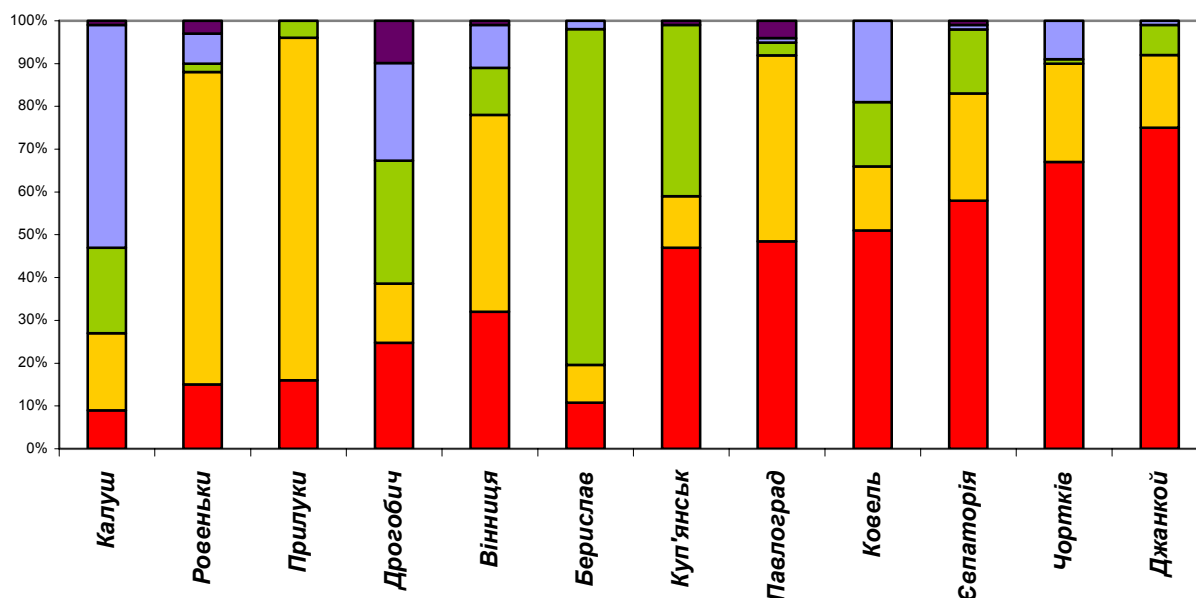
участь у програмах ЄС розраховують 17%, а 13% - на стабільний ринок капіталу й кращі пропозиції робочої сили.

З іншого боку, 65% підприємств побоюються посилення конкуренції, 43% - росту вартості робочої сили, послуг і товарів, а 30% передбачають виникнення проблем у зв'язку з більш суворим захистом споживачів. Додаткових витрат на пристосування до нових умов і суворих правил щодо сприяння бізнесу з боку держави очікують 17% респондентів. При цьому значущих галузевих відмінностей в оцінках не спостерігається.

3. Ринки збуту і клієнти

Всі підприємства надали інформацію про географічне розташування своїх клієнтів та ринків збуту власної продукції (діаграма 2). Лише 3 компанії вказали, що реалізують частину своєї продукції й послуг за межами області. Одне промислове підприємство всю свою продукцію реалізує за межами області, причому більше 90% за межами України й зокрема 2% у країни Європи. Завдяки цьому підприємству 79% продукції економіки Берислава експортується за межі країни. Компанії в сфері торгівлі, послуг і сільського господарства працюють лише на вітчизняний ринок – переважно у межах Херсонської області.

■ Область ■ Інші області України ■ Інші країни СНД ■ Інші країни Європи ■ Інші країни світу

Діаграма 2. Ринки збуту місцевої економіки - рівень експортної орієнтації

21 компанія очікує збільшення обсягів реалізації продукції і послуг в 2007 році порівняно з 2006-м у середньому більш ніж на 20%, а три з них планують ріст збуту в 2 рази. З іншого боку, одне підприємство очікує зменшення збуту порівняно з минулим роком на 10%. Середній обсяг реалізації продукції і послуг підприємств міста, що представлені у вибірці, у розрахунку на одного працівника становить 36464 грн.

Наявність споживачів є однією з головних причин розміщення підприємств саме в Бериславі. Іншою важливою причиною розміщення бізнесу в Бериславі 13 компанія вважає наявність сировинної бази. На третьому місці - наявність кваліфікованої робочої сили, хоча відповіді на інші питання анкети свідчать, що кадрова проблема існує й буде в майбутньому посилюватись.

4. Питання трудових ресурсів і зайнятості

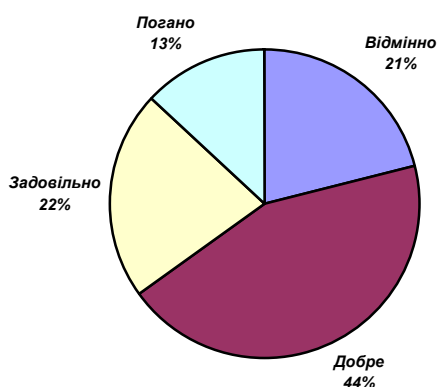
Загальна кількість постійних працівників на 24 підприємствах-респондентах становить 769 осіб, порівняно з 982 особами п'ять років тому та 786 - торік. Кількість робочих місць

Берислав – вивчення думки підприємців

скоротилась в результаті вивільнення працівників на самому великому підприємстві міста. Таким чином, зайнятість у машинобудуванні скоротилась майже у 2 рази.

У той же час у наступному році в цілому роботодавці планують збільшити загальну чисельність найманого персоналу більш ніж на 10%. Найближчим часом планують створити більше 80 нових робочих місць, а до 2012 року близько 200 і, в першу чергу, на підприємствах, що займаються виробництвом. Близько 50% працівників опитаних підприємств становлять жінки. Частка працівників з вищою освітою в економіці Берислава в 2007 році становить 11,2% і в 2008 році вона істотно не зміниться, що очевидно пов'язане з тим, що економіка міста представлена переважно дрібними підприємствами сфери торгівлі і послуг.

Позитивні оцінки з боку своїх роботодавців одержали 65% персоналу, з яких 21% працюють на «відмінно», 44% - на «добре» (діаграма 3). Оцінку «задовільно» одержали 22% працівників, а 13% - оцінку «погано». Найвища частка поганих працівників у машинобудуванні (94%). Найвища частка 88% гарних працівників на підприємствах харчової промисловості.

Діаграма 3. Якість робочої сили

Загальна середньомісячна заробітна плата у 2007 році на 24 підприємствах становить 706 грн. (660 грн. в 2006 році). Найбільш низька оплата праці на малих торговельних підприємствах (360-400 грн.), а найвища - на виробничих підприємствах. Лише три компанії платять своїм працівникам від 700 гривень і вище.

Дванадцять компаній - 50%(!) відчувають дефіцит працівників певних професій, важливих для їхнього подальшого розвитку, а 8 підприємств очікують виникнення цієї проблеми в недалекому майбутньому. Роботодавці Берислава відчувають брак кваліфікованих працівників робітничих професій, технологів і інженерно-

технічного персоналу. Серед названих професій також: продавці, будівельники, перукарі, бармени, кухарі, хіміки, фахівців з комп'ютерних мереж.

Тільки одне з опитаних підприємств (виробниче) має підрозділ для наукових досліджень у складі 15 чоловік, які зайняті розробкою нової продукції.

5. Інформація про місцезнаходження й майно підприємства

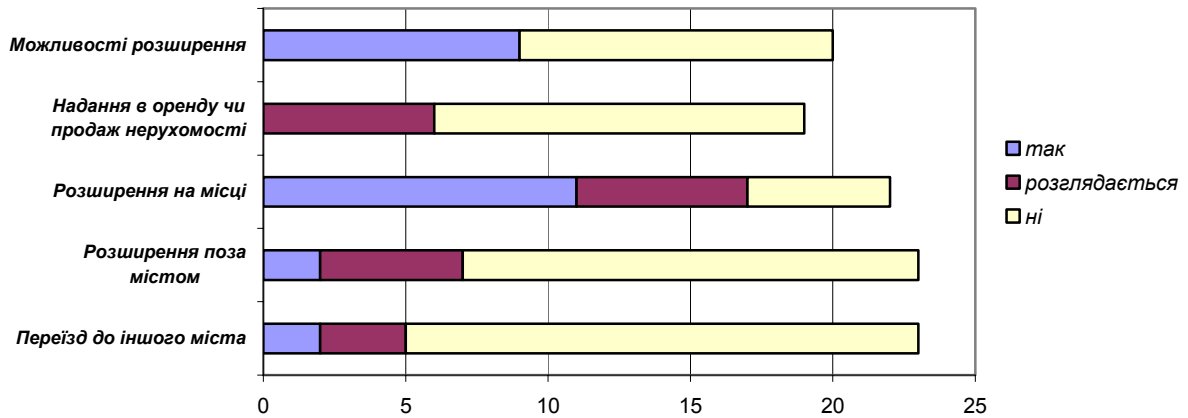
Берислав, як місце для ведення бізнесу має певні переваги і недоліки. Підприємства, як правило, є орендарями виробничих площ (11 респондентів) і не є власниками землі. Дев'ять з 24 підприємств мають достатні площі для розширення (діаграма 4), а одинадцяти підприємствам не вистачає наявних у них площ для розвитку. Дві компанії з цієї причини планують розширення бізнесу за межами Берислава, а одна компанія розглядає таку можливість. Дві компанії планують, а ще 3 розглядають можливість повного перенесення свого бізнесу за межі Берислава. Найчастіше називаються причини - пошук кращої ринкової кон'юнктури й кращого бізнесу-клімату.

Оскільки основна маса підприємств не є власниками землі й нерухомості, то вираженої тенденції здачі в оренду й продажі землі й нерухомості немає.

Одинадцять з 24 підприємств планують модернізацію або вдосконалення існуючого бізнесу або виробництва здебільшого протягом цього і наступного років. Тільки в одного підприємства інвестиційні плани мають більш довгострокову перспективу до 2012 року. При цьому всіма підприємствами, що представляють вибірку, планується інвестувати лише 1,3 млн. грн. (діаграма 5)

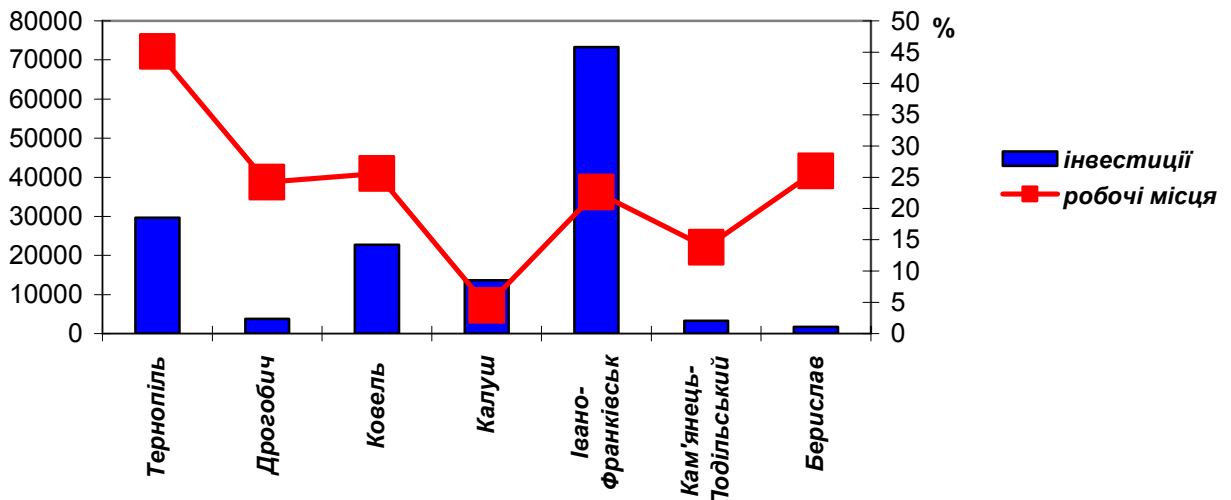
Берислав – вивчення думки підприємців

Інформація про розвиток бізнесу

Діаграма 4. Інформація про місцезнаходження та майно

При обсягах інвестування 1,3 млн. грн. планується створити понад 200 нових робочих місць. Якщо ці цифри виявляться реальними, це, безперечно, допоможе росту місцевої економіки. Обсяг запланованих інвестицій є невеликим, а очікувана кількість новостворених робочих місць - значним, мабуть, очікувані інвестиції будуть зв'язані, у першу чергу, зі створенням нових робочих місць.

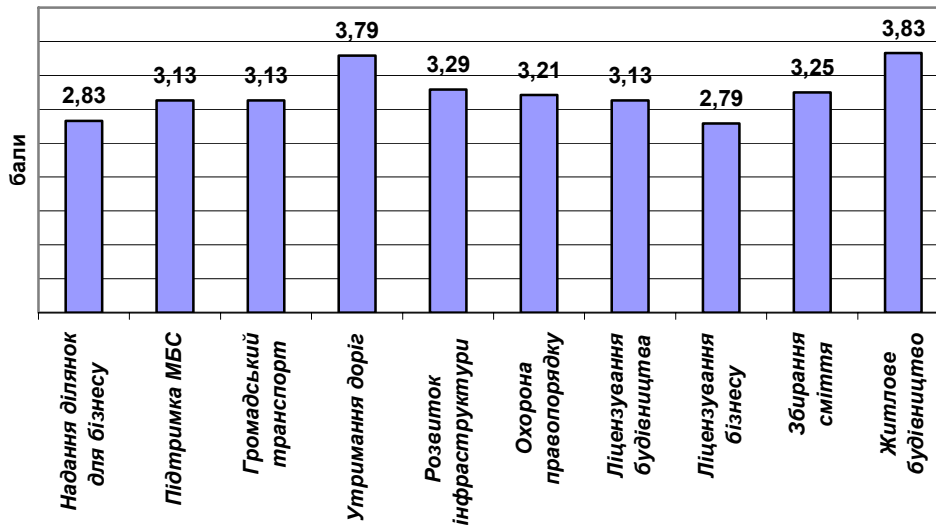

Діаграма 5. Інвестиції на одного робітника і створення нових робочих місць

6. Послуги й відносини з органами місцевої влади

Респондентам було запропоновано оцінити десять видів муніципальних послуг зі шкали від 1 до 4 (1-відмінно, 4-незадовільно). У середньому ці послуги були оцінені як задовільні із середнім балом 3,24 (див. діаграму 6).

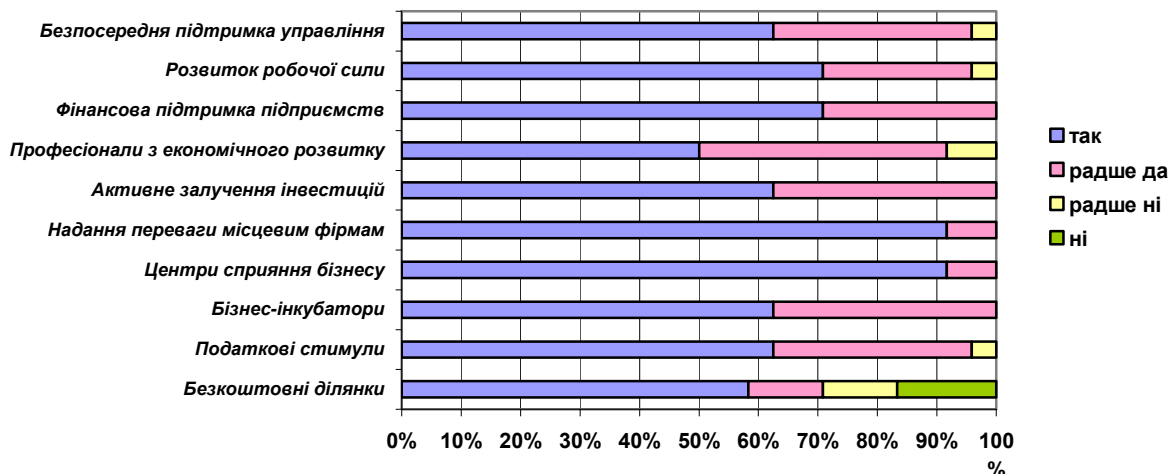
Берислав – вивчення думки підприємців

Діаграма 6. Оцінка послуг органів влади

Респонденти найбільш незадоволені житловим будівництвом (3,83), утриманням доріг (3,79), комунальною інфраструктурою (3,29), збиранням і вивезенням сміття (3,25), що є характерним сьогодні для більшості міст України. У менше підприємці незадоволені станом правопорядку в місті (3,21), підтримкою бізнесу, суспільним транспортом і дозвільними процедурами у будівництві (по 3,13 балів кожна).

У цілому роботодавців у першу чергу хвилює розвиток міської інфраструктури, що забезпечить якість життя у місті.

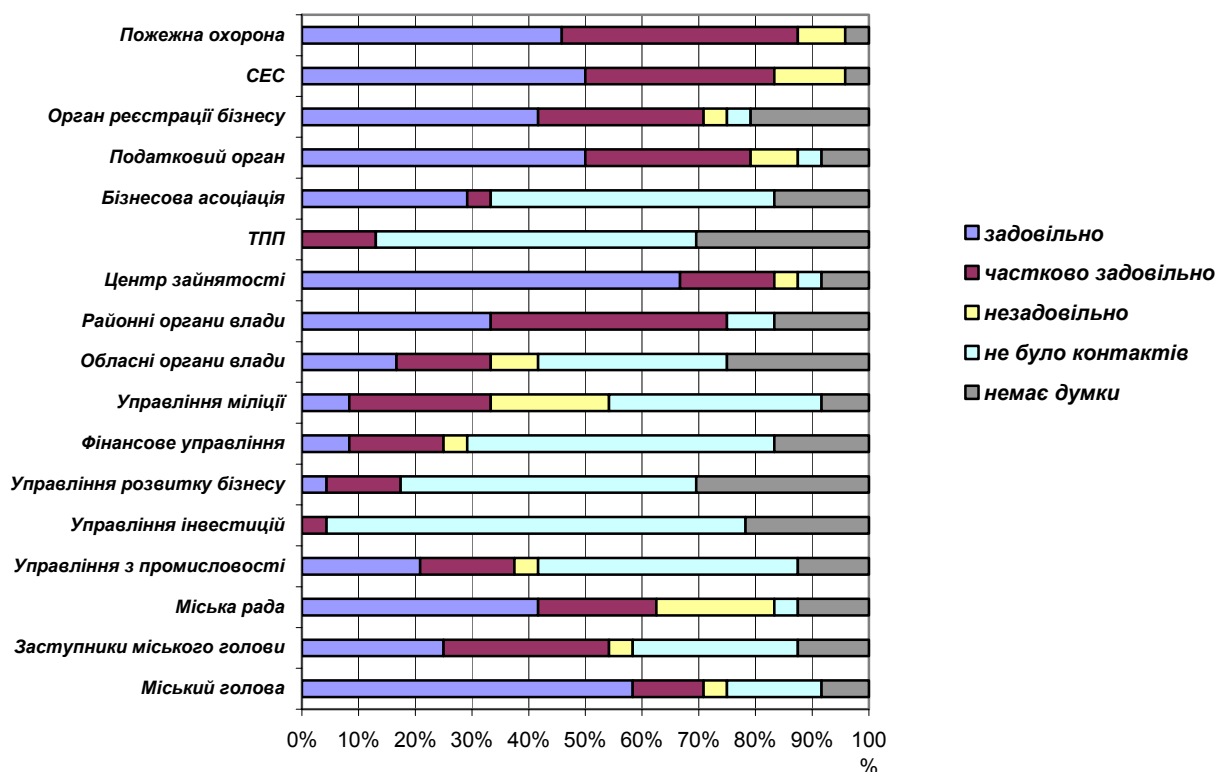

Діаграма 7. Участь органів влади у формуванні бізнес-клімату

Підприємства також відповіли, які послуги повинні надаватися міською владою представникам бізнесу Берислава. Діаграма 7 демонструє, що підприємства активно підтримують більшість із запропонованих послуг. Окремі гострі проблеми, які постають перед місцевими компаніями (висока конкуренція, неолік інвестицій і кваліфікованої робочої сили, бюрократизм) можна значною мірою вирішити за допомогою заходів, які одержали більшу кількість балів - допомога міста в створення центру підтримки бізнесу, у розвитку трудових ресурсів, активне залучення інвестицій, надання переваги місцевим фірмам при публічних закупівлях.

Берислав – вивчення думки підприємців

Найменш привабливими для місцевих підприємств є надання безкоштовних ділянок для підприємців, податкові стимули й участь влади в пошуку ринків збуту для підприємств.

Діаграма 8. Контакти із владними установами

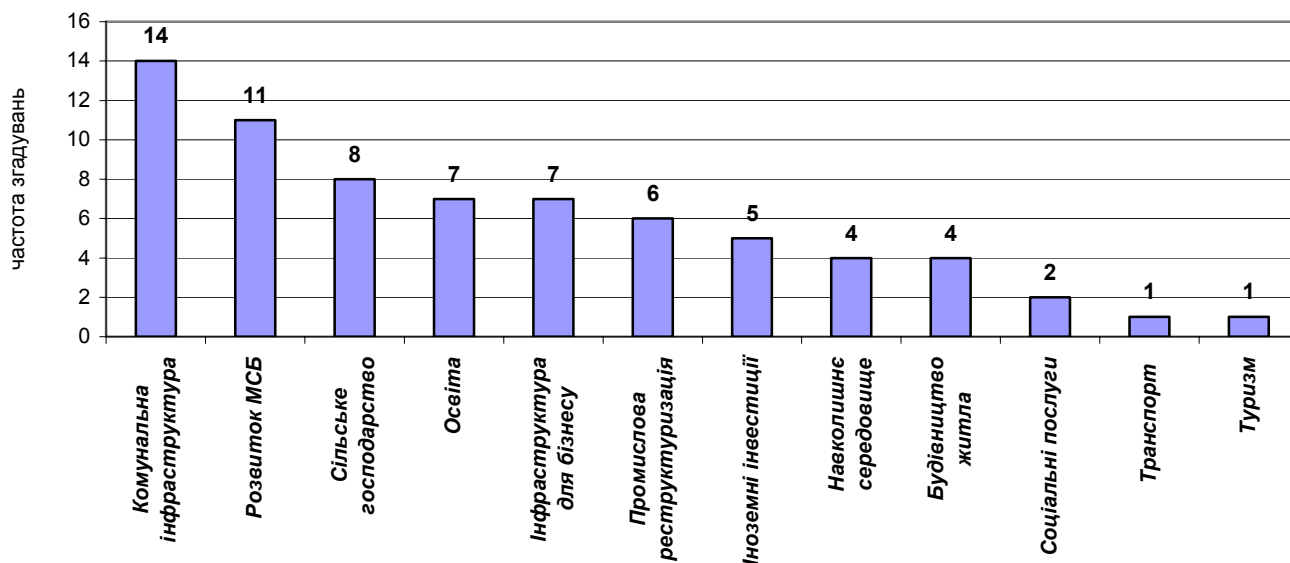
Підприємства-респонденти дали оцінку контактам з владними структурами й посадовими особами. Результати, як це видно з діаграми 8, у цілому позитивні. Найбільша кількість позитивних оцінок одержав фонд зайнятості. На другому місці по кількості позитивних оцінок стоїть міський голова. Досить велика кількість підприємств задоволені контактами з контролюючими органами (органом реєстрації бізнесу, санепідстанцією, податковим органом і пожежною охороною). Не дуже задовільним виглядає рівень співробітництва підприємців з міліцією. Найменша кількість позитивних оцінок і найбільша кількість балів по варіанту «не було контактів» одержали структурні підрозділи виконкому. Не відчувають підприємці важливості для них торгово-промислової палати, бізнес-асоціацій.

Серед коментарів наступні висловлення: байдужість, погане ставлення до підприємців, не приймається до уваги, що підприємці головні наповнювачі бюджету, недосконале законодавство, довготривале оформлення документів, більші строки узгодження документів, не зважають на підприємців, бездіяльність, втрата часу, бюрократизм.

7. Критичні питання

Підприємства-респонденти на питання щодо трьох найбільш важливих напрямків, які належними бути відображені в стратегічному плані дали наступні відповіді (діаграма 9):

Критичні питання

Діаграма 9. Критичні питання

Найбільша частота згадувань (14 з 24) пов'язана з розвитком комунальної інфраструктури. Цей пріоритет відповідає загальноукраїнським тенденціям. Високий рейтинг у проблеми «розвиток малих і середніх підприємств». Третина респондентів вважають дуже важливим розвиток сільського господарства при тому, що серед них тільки два сільськогосподарських підприємства. Близькою по значимості є проблема освіти (підвищення кваліфікації) і розвитку інфраструктури для бізнесу. 25% опитаних вважають необхідною промислову реструктуризацію (розвиток виробничої складової в структурі економіки міста). 20% підприємств бачать необхідність у прямих закордонних інвестиціях.

9. Загальні враження

Респондентам запропонували висловити свої загальні враження про органи влади в Бериславі. Більше половини опитаних (16 з 24) дали позитивні оцінки міській влади. Роботодавці також висловили свою думку про місто як місце для ведення бізнесу: 11 оцінок «задовільно», 9 оцінок - «добре» і 1 компанія вважає своє місто «відмінним» місцем для бізнесу.

Сильними сторонами міста, як місця для ведення бізнесу, з погляду респондентів є: позитивна динаміка розвитку за останній рік, можливості для розвитку бізнесу, позитивні умови для підприємців, які хочуть стати власниками землі, позитивне відношення міського голови до підприємців, сприяння в розвитку нових форм бізнесу.

Слабкими сторонами міста респонденти вважають: дорогі енергоносії, відсутність підприємств великого бізнесу, недостатня кількість у місті підприємств з виробництва продукції й надання послуг, нестабільність роботи підприємств, нечисленність населення і його низька купівельна спроможність.

V. УЗАГАЛЬНЕНИЙ ВИСНОВОК

Цей звіт про результати опитування підприємців відображає узагальнені думки роботодавців Берислава. Ціль звіту допомогти Комітету з розробки стратегічного плану економічного розвитку в його роботі, ставши відправною крапкою у виявленні найбільш вузьких місць в економічному житті міста й визначенні пріоритетів для поліпшення ділового клімату.

Проект Економічний розвиток міст висловлює вдячність всім представникам підприємств, які поділилися своїми думками й надали корисну інформацію Комітету з розробки стратегічного плану економічного розвитку, а також всім членам Комітету, які присвятили свій час на проведення опитування.